

*Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
Hercegovačko-Neretvanska županija/kanton*

**OPĆINA PROZOR-RAMA
Služba za razvoj, poduzetništvo, obrt i financije
Odsjek za razvoj, poduzetništvo, obrt, poljoprivredu i turizam**

Prozor-Rama, Kralja Tomislava bb, tel./fax.: +387 36 771 912; 771 342; e-mail: poduzetnistvo@prozor-rama.org

**INFORMACIJA
O STANJU U OBLASTI POLJOPRIVREDE NA PODRUČJU
OPĆINE PROZOR-RAMA**

Prozor – Rama, 30.04. 2015.

I. UVOD

Područje općine Prozor – Rama (u daljem tekstu, povremeno: Općina), obzirom na svoju veličinu ne čini sasvim homogen prirodni prostor. On se iskazuje tako što se na sasvim malom rastojanju osjeti prisutnost submediterana sa kontinentalnom i planinskom klimom, krajnje divergentne nadmorske visine, živa orografija terena, raznolikost sastava tla i diferencirana uporabna vrijednost zemljišta.

U pogledu zemljopisne slike, sjeverni dijelovi Općine sa svojom klasičnom poljoprivrednom proizvodnjom i njenom skromnom učinkovitosti identični su onima koji dominiraju kontinentalnim krajolicima FBiH. Njeni, istina ne veliki, južni dijelovi imaju elemente izmijenjenog mediterana i na njima se uzgaja vinova loza na manjim površinama. Općina u svim segmentima svoje poljoprivredne strukture odaje sliku dosta nerazvijenog područja, poljoprivredna proizvodnja na gospodarstvima ovih krajeva uvijek je bila niska i ona zaostaje za onom koju ima Zapadna Europa. U svojoj horizontalnoj - sirovinskoj zoni ona je generalno bila loša i nešto je bolja samo u rijetkim primjerima poduzetnika koji svojim odlukama tek nagovještavaju ulazak nešto smjelijih proizvodnih tehnologija. Umjerene orografske i ka tomu dosta blagorodne klimatske karakteristike, daju joj mogućnosti da pred poljoprivredni sektor postavi visoke zadaće, i to na jedan mnogo osmišljeniji i hrabriji način nego što je rađeno.

Općina Prozor-Rama je, uvažavajući važnost poljoprivrede, u svoj aktualni strateški i razvojni dokument - Strategiju razvoja općine Prozor – Rama za period 2011-2020, poljoprivredu i njen razvoj postavila na značajno mjesto i predvidjela cijeli niz mjera i aktivnosti potrebnih za njen kontinuiran i osmišljen razvoj. Od usvajanja Strategije do danas nastavljene su aktivnosti pokrenute ranijom Strategijom razvoja poljoprivrede u općini Prozor – Rama 2005.-2010., ali i pokrenute nove programske aktivnosti (program edukacije, program subvencije veterinarskih usluga, pružanje savjetodavnih usluga, program malinarstva, program razvoja stočarstva, pomaganje u radu poljoprivrednih udruga, novi programski sadržaji uz Sajam i dr.), čime se nastojalo pridonijeti izraženijem zanimanju stanovništva za odlučnijim bavljenjem poljoprivrednom proizvodnjom.

II. POLJOPRIVREDNO ZEMLJIŠTE

Općina Prozor-Rama raspolaže sa oko 47,7 tisuća hektara ukupnih površina i spada među tri najveće općine u HNŽ-u. Kad je u pitanju poljoprivredna proizvodnja, onda se, prema katastarskim podacima, barem formalno može računati na 21,2 tisuće ha, što čini tek oko 44 % ukupne općinske teritorije .

Unutar poljoprivrednog zemljišta 8,8 tisuća ha ili samo 42 % spada u kategorije obradivog, što ukazuje da se radi o poljoprivrednom ozračju u kojemu sa oko 58 % dominiraju travno-pašnjački proizvodni pokrovi. U obradivom zemljištu opet sa 4,8 tisuća ha ili 54% eksponiraju se livade, tako da za intenzivnu proizvodnju ostaje tek oko četiri tisuće ha, u kojima se nalazi oko 3,8 tisuća ha vrtova i oranica te 238 ha voćnjaka, oko 14 ha vinograda, novih nasada krošnjastog voća te jagodičasto kako je prikazano u tablicama.

Što se vlasništva tiče, oko 15,4 tisuće ha poljoprivrednog zemljišta ili 72,7% pripada obiteljskim gospodarstvima, dok se ostatak od 5,8 tisuća ha ili 27,3 % vodi kao državno vlasništvo. Ovo zemljište tek svojim manjim dijelom bilo je organizirano u zadružnu proizvodnju.

Tablica 1 : Pregled zemljišta na području Općine

Prostor	Ukupno	Poljoprivredno							Šume	Ostalo	Sveukupno		
		Obradivo										Pašnjaci	Ribnjaci, bare, trstaci
		Svega	Oranice	Voćnjaci	Vinogradi	Livade							
Državno	5.810	402	222	22	3	266	5.408	-	20.982	2.122	29		
Privatno	15.435	8.453	3.689	214	11	4.539	6.982	-	2.109	2.242	18.786		
Ukupno	21.245	8.855	3.800	238	14	4.805	12.390	-	23.091	3.364	47.700		
Struktura u %	44,50	18.50	7,90	0,50	0,03	10,10	26,00	-	48,40	7,10	100,00		

Izvor: Katastar općine Prozor-Rama .

Tablica 2. Kategorije zemljišta poljoprivrednih površina u općini Prozor - Rama (Bonitetne kategorije)

OPĆINA	II (ha)	III(ha)	IVa/IVb (ha)	V(ha)	VI (ha)	VII(ha)
Prozor /Rama	-	-	-/1.206,27	1.509,54	4.736,01	17.315,92

Izvor: Karta uporabne vrijednosti zemljišta na području HNŽ, Studija uporabne vrijednost zemljišta HNŽ/K

Tablica 3. Poljoprivredno zemljište po agrozonama u općini Prozor – Rama

Općina	Agrozona I ha	Agrozona II. ha	Agrozona III. ha	Zona šuma ha	Zona neplodno ha
Prozor/Rama	1.206,27	6.245,55	17.315,92	21.503,78	1.912,77

Izvor: Karta uporabne vrijednosti zemljišta na području HNŽ, Studija uporabne vrijednost zemljišta HNŽ/K

I agrozona–zemljišta namijenjena isključivo za intenzivnu poljoprivrednu proizvodnju,

II agrozona–zemljišta namijenjena za poluintenzivnu poljoprivrednu proizvodnju,

III agrozona- zemljišta za ekstenzivnu poljoprivrednu proizvodnju.

IV zona- zona šuma i

V zona - urbani prostori i površine isključene iz sfere biljne proizvodnje.

III. ŠUME I ŠUMSKO ZEMLJIŠTE

Šume i šumsko zemljište na teritoriju Općine Prozor - Rama prostire se na površini 23.091,00 ha, od čega su u državnom vlasništvu 20.982,00 ha ili 91%, a u privatnom vlasništvu 2.109,00 ha ili 9%. Visoke šume u privatnom vlasništvu su dosta usitnjene po podacima iz katastra. Ima ih samo 10,50 %, dok je postotak izdanačkih šuma u ukupnoj površini jako visok.

IV. PRIRODNA OBILJEŽJA OPĆINE PROZOR-RAMA

Klima

Klima u sprezi sa drugim pedogenetskim činiteljima u odlučnoj mjeri određuje poljoprivrednu proizvodnju. Područje općine Prozor – Rama obzirom na svoju veličinu ne čini sasvim homogen prirodni prostor. On se iskazuje tako što se na sasvim malom rastojanju osjeti prisutnost submediterana sa kontinentalnom i planinskom klimom, krajnje divergentne nadmorske visine, raznolikost sastava tla i diferencirana uporabna vrijednost zemljišta.

Odnos godišnjih prosječnih vrijednosti, oborina i temperatura na području Općine ukazuje da je u njoj klima uglavnom semihumidna (polusuha). Praktičan utjecaj na to ima različita visinska raspoređenost ukupnog njenog prostora koja počinje od niskih dijelova sa 260 mnv do visokih planina od 2.074 mnv.

Niski dijelovi Općine pod blagotvornim su utjecajem izmijenjene mediteranske klime koja dolinom Neretve i Rame dopire od Mostara i Jablanice, ali sa počecima viših brda i planina ona prelazi u svoje sasvim drugačije kontinentalne oblike.

Tablica 4. Godišnje prosječne vrijednosti

Meteorološka stanica	Prosječno sunčanih dana godišnje	Prosječna godišnja temperature °C	Prosječna količina padalina(mm)	Kišni faktor	Oznaka klime
Prozor-Rama	270	9,5	855	90	semihumidna

Reljef

Reljef Općine je vrlo raznovrstan i razuđen, a zastupljeni su brojni njegovi oblici. Nadmorska visina kreće se od 260 m u Ustirami i Gračacu do 2.074 m u jugozapadnim planinskim krajevima. U valovitom i razuđenom reljefu Općina je satkana od planinskih visova Vrana (2.074 m), Ljubuške (1.797 m), Raduše (1.955 m), Bačine (1.530 m), Proslapske planine (1.268 m), te njihovih pašom bogatih obronaka i polja koja se mahom nalaze na padinama brda ili u blagim kotlinskim podnebljima.

Zajednička karakteristika ovoga područja je znatna heterogenost geomorfoloških mikroelemenata, koji se javljaju u različitim kombinacijama. Na relativno malom prostoru javljaju se gotovo sve moguće kombinacije kraških, glacijalnih, denudacionih i drugih mikroelemenata reljefa. Posebno su česte različite kraške pojave. Izraženi reljef i strmi nagibi padina praćeni su raširenim i izraženim erozijskim procesima. Hipsometrijski promatrano ovo područje odlikuje se velikim visinskim razlikama između planinskih masiva, visoravni i vrhova, te dubokih dolina i kanjona.

Tablica 5. Hipsometrijske karakteristike prostora Općine

Visina u m	Površina u km ²	%
200-500	58	12,1
500-1000	197	41,2
1000-1500	174	36,4
1500-2000	48	10,3
Ukupno	477	100,0

Izvor: Katastarski operator

Vegetacija

U dugim procesima obrazovanja, razvitka i očuvanja zemljišta, vegetacija je jedan od presudnih pedogenetskih čimbenika. Znanost ukazuje da je prvotni (primarni) tip vegetacije u BiH bila skoro isključivo šuma, pa ona kao potencijalno prirodna i danas ima najveću ulogu. Sekundarna vegetacija zastupljena je prirodnim travnjacima i pašnjacima, odnosno prirodnim i antropogenim livadama dok tercijernu vegetaciju čine okopavine (oranice, voćnjaci, vinogradi) i utrine. Iza njih kao posljednje, ali ipak dosta zastupljene, slijede antropogene pustinje (površine pod naseljima i infrastrukturom), te napokon ostale zemljišne površine koje također nisu pod vegetacijom kao što su goleti i euridična područja.

Što se Općine Prozor-Rama tiče, njena vegetacija koja počinje od spomenutih 260 mnv na obalama Jablaničkog jezera pa do naznačenih planinskih visova, rasčlanjena je od flore srednjih Dinarida do biljnog pokrova izmijenjeno mediteranske populacije.

Krčenjem šumskih ekosistema stvorene su higromezofilne i termomezofilne livade. U višim predjelima od opisanih ima još očuvanih šuma bukve brdskog pojasa i livada, a u predjelima Rumbočko polje – Makljen (1.000 mnv) čiste su šume liščara sa kitnjakom, cerom, ponegdje meduncem, te grabom i bukvom. Sjeverno i više nastupaju mješavine liščara i četinara (klekovine bora), te još dalje čistih subalpskih bukovih šuma (klekovine bukve). Na južnim granicama su manje površine šume bukve i jele bez smrče, te daleko više šume bukve i jele sa smrčom, a na najvišim visinama šume bukve sa fragmentima klekovine bora.

V. BILJNA PROIZVODNJA

1. VOĆARSTVO

Sa svojim ekoklimatom i konfiguracijom zemljišta, općina Prozor-Rama na velikom djelu svog prostora nudi snažne mogućnosti za proizvođače voća. Voćarstvo jest tradicionalna grana proizvodnje ovog područja, a šljiva njegova dominantna kultura. Za nju kao tržišnu voćarsku kulturu umnogome se vežu i oskudni prihodi poljoprivrednih domaćinstava. Danas su vidljive i površine zasađene koštičavim voćem po modelima suvremenih plantaža, dok se posljednjih nekoliko godina značajno razvija proizvodnja bobičastog voća.

Proizvodnja krošnjastog voća

Površine u 2014. godini na području Općine:

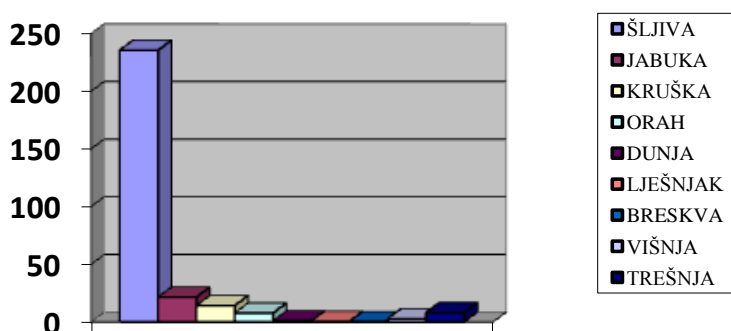
Tablica 6. Površine krošnjastog voća na području općine Prozor – Rama u 2014.

Kultura	Površine u ha		
	Ukupno	Stari nasadi (stanje po katastru)	Novi nasadi (procjena na terenu)
Šljiva	235,55 (80,53 %)	201.8	33,75

Jabuka	21,51	9,8	12,21
Kruška	14,05	10,7	3,85
Orah	7,7	6,9	0,8
Dunja	0,9	0,9	-
Lješnjak	0,5	-	0,5
Breskva	0,2	-	0,5
Višnja	2,7	-	2,7
Trešnja	8,1	7,9	0,2
Svega	292,51	238	54,51

Izvor: Katastar Općine, evidencija Službe-terenski rad i prijave za poticaje

Godina 2014. imala je nepovoljne vremenske uvjete uz značajno smanjen urod ovog voća.

Grafikon 1. Površine krošnjastog voća

Proizvodnja ramske šljivovice: Tradicionalni način proizvodnje rakije od šljive požegače (bistrice) primjenjuje se u brojnim kućanstvima koji imaju vlastite šljivike. Dio proizvođača osmislio je vlastita pakiranja i naljepnice, za sada kao poklone za prijatelje i poslovne suradnike. Proizvodnjom i flaširanjem ramske šljivovice za tržište bavi se samo jedna tvrtka, ali u manjim godišnjim serijama. Udruživanje proizvođača i snažniji, zajednički, nastup na tržištu može doprinijeti povećanju prihoda poljoprivrednih proizvođača koji se bave ovom proizvodnjom. Uroda 2014.godine nije bilo, pa ni proizvodnje ramske šljivovice.

Ostala prerada: Tijekom sajamske manifestacije „Dani šljive 2014“, te posebno organiziranih prodajnih aktivnosti putem udruga, otpočela je ponuda domaćih prerađevina od voća, za sada bez potpune tržišne identifikacije. Također je, na sličan način kao i šljivovice, otpočela i proizvodnja rakije „viljemovke“.

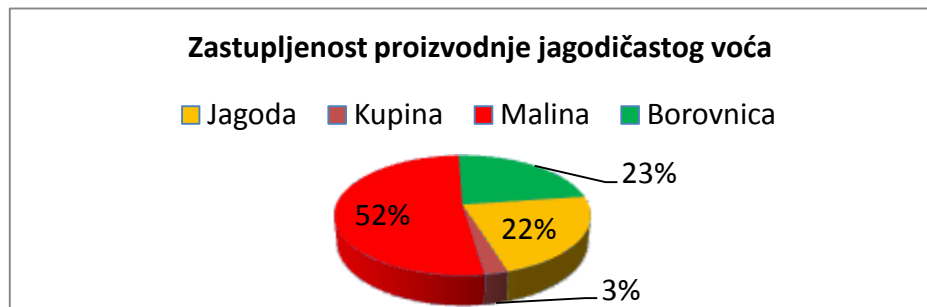
Proizvodnja bobičastog voća

Tablica 7. Površine bobičastog voća u općini Prozor – Rama u 2014.

Vrste nasada	Površine u ha		
	Ukupno	Stari nasadi	Novi nasadi u 2014 g.
Jagode	5	5	
a/na otvorenom	5	5	-
b/u zatvorenom	-	-	-
Kupina	0,55	0,15	0,4
Malina	11,55	10,6	0,95
SVEGA	17,1	15,75	1,35
Borovnica	5,2	5,2	-
SVEGA	22,3	20,95	1,35

Izvor: Prijava plana proizvodnje, registar poljoprivrednih proizvođača i terenski rad

Značajnija proizvodnja bobičastog voća i pored dobrih ekoloških uvjeta u općini Prozor-Rama započela je 2005. godine, čime je Strategija razvoja poljoprivrede učinila prve korake svoje implementacije u općini Prozor-Rama. Najprije se krenulo s jagodom a poslije i s drugim vrstama bobičastog voća, a dominantna kultura u ovoj proizvodnji trenutno je malina, za koju je u potpunosti osigurano tržište i od čega je 106 dulumata certificirano standardom GLOBAL GAP, što omogućava lakši plasman na EU tržište.

Grafikon 2. Zastupljenost proizvodnje jagodičastog voća 2014.

2. POVRTLARSTVO

Proizvodnja povrća

Tablica 8. Proizvodnja povrća u općini Prozor – Rama u 2014.

Vrsta usjeva		Površina ha
Krumpir, merkantilni		170
Mrkva		5
Luk crni		25
Luk bijeli/češnjak		21
Grah	zrno	10
	mahuna	4
Grašak	zrno	5
	mahuna	1
Kupus		13
Kelj		1
Karfiol/cvjetača		1
Paradajz/rajčica		18
Paprika zelena		10
Krastavac, sivi		7
Salata, zelena		2
Špinat i blitva		4
Cikla		2
Tikvice		2

Izvor: Terenski rad, prijava plana proizvodnje

Proizvodnja povrća u zatvorenim prostorima

Sadašnja proizvodnja povrća u zatvorenim prostorima u Općini prostire se na skromnih 0,7 ha plasteničkih kapaciteta.

Tablica 9. Plastenička proizvodnja u općini Prozor – Rama u 2014.

Broj poljoprivrednih proizvođača	Površine pod plastenicima u ha
30	0,7

Izvor: Terenski rad i popis proizvođača

3. RATARSTVO

Žitarice

Tablica 10. Proizvodnja žita u općini Prozor – Rama u 2014.

Vrsta usjeva	Požnjeveno Površina ha
Kukuruz, merkantilni	20
Kukuruz sjemenski	-
Pšenica	10
Ječam	30
Zob	2
Raž	3
Heljda	2

Izvor: Terenski rad, prijave plana proizvodnje i procjene za statistiku

Stočno krmno bilje

Tablica 11. Proizvodnja stočnog krmnog bilja u općini Prozor – Rama u 2014.

Vrsta usjeva	Površina ha
Djetelina	-
sijeno	
sjeme	
Lucerka	-
sijeno	
sjeme	
Grahorica	-
sijeno	
sjeme	
Stočni grašak	-
Kukuruz – zelena masa	-
Stočna repa - korijen	7
Travno – djetelinske Smjese, sijeno	-
Ostalo krmno bilje	-

Izvor: Terenski rad i procjene za statistiku

Sijeno

Tablica 12. Proizvodnja sijena na livadama i pašnjacima u općini Prozor – Rama u 2014.

Vrsta usjeva	Površina ha
Livade, sijeno	3000
Pašnjaci, sijeno	2400
Sijeno sa usjeva, voćnjaka i slično	160

Izvor: Terenski rad i procjene za statistiku

Aromatično i ljekovito bilje

Tablica 13. Proizvodnja aromatičnog i ljekovitog bilja u općini Prozor – Rama u 2014.

Vrsta usjeva	Površina ha
Ljekov. i aromat. bilje	0,1

Izvor: Terenski rad

Otkup ljekovitog bilja i šumskih plodova

Na području općine Prozor-Rama tri poduzeća se bave organiziranim otkupom samoniklog ljekovitog bilja i šumskih plodova. Postoje i aktivnosti pojedinačnih sakupljača i manjih otkupljivača koji surađuju sa većim otkupljivačima iz drugih općina.

Tablica 14: Otkupljivači samoniklog ljekovitog bilja i šumskih plodova na području općine Prozor – Rama

Naziv tvrtke	Mjesto
„ŠUMSKI PLOD“ d.o.o.	Prozor - Rama
„NATURALIS“ d.o.o.	Prozor – Rama
„ČOLAK COMERCE“ d.o.o.	Prozor - Rama
Pojedinačni otkupljivači	Prozor - Rama
UKUPNO:	-

Izvor: Terenski rad

VI. ANIMALNA PROIZVODNJA

1. OVČARSTVO

Stočarska proizvodnja, posebno uzgoj ovaca, tradicionalna je djelatnost u općini Prozor – Rama. Tijekom 2014. godine se 33 obitelji intenzivno bavilo ovčarstvom sa ukupnim brojem od 7550 grla. U navedeni broj grla uvrštene su grla iz obiteljskih farmi koje ostvaruju poticaj na proizvodnju i koje imaju više od 50 grla, dok postoje obitelji koje uzgajaju ovce i imaju ispod navedenog broja ovaca, pa se procjenjuje da se na ovaj način uzgaja još oko 500 grla. Proizvodnja obiteljskih ovčarskih farmi usmjerena je bila u pravcu proizvodnje i plasmana mesa i sira iz mjeha kao autohtonog proizvoda.

2. SVINJOGOJSTVO

Na području općine Prozor – Rama postoji jedna farma za proizvodnju tovljenika i prodaju svinjskog mesa u sklopu poduzeća „Galić commerc., d.o.o. Godišnji kapacitet proizvodnje navedene farme u 2014. godini je 2600 tovljenika.

Tablica 15: Proizvodnja svinjskog mesa na farmama u općini Prozor – Rama u 2014.

Tovljenici/kg	50-110	ukupno
Kom.	2600	2600

Izvor: Podaci sa farme po izjavi

3. GOVEDARSTVO - PROIZVODNJA MESA

Na području Općine organiziranom proizvodnjom goveđeg mesa bavi se jedno poduzeće - „Galić commerc., d.o.o. u čijem tovu se krajem godine nalazilo 35 grla krava u sustavu krava – tele, te 15 grla u tovu junadi. U obiteljskim štalama je značajno smanjen broj grla goveda u odnosu na prijeratni period.

4. PROIZVODNJA KRAVLJEG MLIJEKA

Ukupna proizvodnja kravljeg mlijeka može se procijeniti na temelju poznatih podataka o broju krava i prosječnoj proizvodnji. Poznato je da na području općine ima oko 1850 grla koja se koriste za mužnju sa dnevnom proizvodnjom od 13 litara po grlu, dolazimo do izračuna da se na području općine Prozor – Rama za 2014. godinu proizvelo ukupno 6 493 500 litara mlijeka. Dio proizvodnje mlijeka koristio se za osobne potrebe, za proizvodnju mliječnih proizvoda i za prodaju na tržišnici.

Tablica 16 : Pregled mini farmi muznih krava na području općine Prozor – Rama u 2014.

Br. grla	3-5	5-10	10	Br. farmera ukupno
Br. farmera	20	6	4	30

Izvor: Otkupljivači mlijeka, veterinarska stanica, terenski rad

5. PRERADA KRAVLJEG MLIJEKA

Na području općine Prozor-Rama nalaze se tri pogona za otkup, proizvodnju i preradu mliječnih proizvoda. Tablica 17: Prerada mlijeka u mini siranama u općini Prozor – Rama u 2014.

Ime	Mjesto	Kapacitet litara/dnevno	Prosječna proizvodnja litara/ dnevno	Br. grla u sustavu otkupa prosječno god.
Zz“Rama“p.o.	Prozor	500	280	25
Zz“Promilk“	Šćipe	1800	1000	80
„Rama milch“	Rumboci	500	500	30
Ukupno		2800	1650	120

Izvor: Po izjavi proizvođača, terenski rad

6. PČELARSTVO

Pčelarska proizvodnja na području općine Prozor – Rama u posljednje vrijeme vidljivo se razvija i zauzima svoju veoma značajnu poziciju. Proizvodnjom meda intenzivno se bavi 28 obitelji, sa ukupnim brojem košnica 1900 prema evidenciji Udruge pčelara“Maslačak“.

7. PROIZVODNJA RIBE

Vodeni resursi bogatstvo su Općine kakvim se mogu podičiti malo koja područja. Rješenje o obavljanju djelatnosti proizvodnje ribe na području općine Prozor – Rama posjeduju:

Ribogojilište „Krupić“ TIP „Dekorativa“ Perići

Uzgoj RIBE „Perići“, vl.Jozo Zadrić

OSD „BUK“ Duge, vl.Sidik Hadžić

OSD“Ribogojilište Lug“Lug, vl.Delfa Lovrić

Veterinarske brojeve imaju dva proizvođača. Proizvođači ribe nisu obvezni dostavljati Općini podatke o proizvodnji.

Na Ramskom i Jablaničkom jezeru trenutno ne postoji kavezni uzgoj ribe.

VII. POTPORE U KORIST POLJOPRIVREDE U 2014.

1. POTPORE SA RAZINE FEDERACIJE BiH

1.1. Zahtjevi za ostvarenje novčane potpore

Služba za razvoj, poduzetništvo, obrt i financije Općine Prozor-Rama je, zajedno s nadležnom županijskom savjetodavnom službom, surađivala sa poljoprivrednicima sa područja općine Prozor – Rama, te obradila zahtjeve poljoprivrednih proizvođača za ostvarenje poticaja u primarnoj poljoprivrednoj proizvodnji za biljnu i animalnu proizvodnju kako je prikazano u tablici.

Tablica 18. Zaprmljeni zahtjevi po vrstama proizvodnje – općina Prozor – Rama 2014.

Vrsta proizvodnje		Broj zahtjeva	Br.grla/ br.košnica
Animalna proizvodnja	Uzgoj rasplodne stoke (ovce i koze)	33	7550
	Uzgoj rasplodnih junica	12	47
	Uzgoj goveda u sustavu krava tele	1	35
	Proizvodnja govedeg mesa	1	15
	Proizvodnja svinjskog mesa	1	2600
	Uzgoj rasplodnih krmača	-	-
	Pčelarska proizvodnja	28	1900
	Uzgoj tornjaka	-	-
SVEGA:		76	

Ratarske i povrtlarske kulture	Proizvodnja krušnih žitarica (pšenica i raž)	
	Proizvodnja silažnog kukuruza	
	Proizvodnja povrća (rajčica, paprika, krastavac, patlidžan, mrkva, cikla, luk, salata i mladi krumpir)	4
	Proizvodnja heljde	
	Proizvodnja ljekovitog i aromatičnog bilja (kamilica, menta, lavanda, ružmarin, smilje i lovor)	
SVEGA:		4
UKUPNO:		80

Izvor: Nadležna služba općine i Ministarstvo PŠV HNŽ

1.2. Zahtjevi za prijavu plana proizvodnje za 2015. godinu

Služba je izdavala i obrađivala obrasce za prijavu plana proizvodnje (PPP obrasci) za 2015., a poljoprivredni proizvođači su sami slali obrađene PPP obrasce nadležnom županijskom ministarstvu za prijavu plana proizvodnje za 2015. godinu, što je uvjet za ostvarivanje poticaja u 2015. godini.

Tablica 19. Prijava plana proizvodnje za 2015. godinu - općina Prozor - Rama

Vrsta proizvodnje		Broj zahtjeva
Animalna proizvodnja	Uzgoj rasplodne stoke (ovce i koze)	37
	Uzgoj rasplodnih junica	20
	Proizvodnja kravljeg mlijeka	9
	Otkup kravljeg mlijeka	2
	Uzgoj goveda u sustavu krava tele	1
	Proizvodnja goveđeg mesa	2
	Proizvodnja svinjskog mesa	2
	Uzgoj rasplodnih krmača	1
	Pčelarska proizvodnja	32
	Ribarska proizvodnja	1
	Koke nesilice	-
SVEGA:		107
Ratarske i povrtlarske kulture	Proizvodnja krušnih žitarica (pšenica i raž)	
	Proizvodnja ječma	1
	Proizvodnja povrća (rajčica, paprika, krastavac, patlidžan, mrkva, cikla, luk, salata i mladi krumpir)	4
	Proizvodnja zobi	1
	Proizvodnja ljekovitog i aromatičnog bilja (kamilica, menta, lavanda, ružmarin, smilje i lovor)	
SVEGA:		6
UKUPNO:		113

Izvor: Nadležna služba općine

Napomena: U tablici 19. uneseni su podaci poljoprivrednika za koje je služba izdala i obradila obrasce za prijavu plana proizvodnje. Međutim, pojedini proizvođači su sami obrađivali obrasce i prijavljivali plan proizvodnje za 2015. godinu nadležnom županijskom ministarstvu pa o tim prijavama služba nema podataka.

VIII. PROJEKTI RAZVOJA POLJOPRIVREDE U 2014 GODINI

1. Program razvoja malinarstva

a). Općina Prozor- Rama u suradnji sa UNDP-om, kroz projekt „Lanci vrijednosti za zapošljavanje“ u 2013. godini je prihvatila je prijave od 27 korisnika Projekta razvoja malinarstva. U 2014. je nastavljena realizacija projekta, podijeljen je sustav za navodnjavanje svim korisnicima projekta kao i potporni stupovi za maline uz istovremenu edukaciju na terenu.

b). Općina Prozor- Rama je u suradnji REDAH-om (Regionalna razvojna agencija za Hercegovinu) i GIZ-om (Njemačka razvojna agencija) u okviru programa „Jačanje lanca vrijednosti jagodičastog voća“ potpomogla sadnju novih 12 duluma jagodičastog voća (malina, kupina) u koji je uključeno novih 6 korisnika.

Općina je financirala nabavku i postavljanje sustava za navodnjavanje za svakog odabranog korisnika u 100-postotnom iznosu, te 100 % troškova za savjetodavne usluge kroz 3 godine za korisnike sa područja naše općine.

Općina je uzela uzorke tla, platila analizu tla za sve korisnike projekta i vršila savjetodavne usluge sukladno rezultatima analize tla.

Sukladno usvojenom financijskom modelu obveza svakog odabranog korisnika biti će priprema terena za sadnju, nabavka i postavljanje stupova i žice, nabavka zaštitnih sredstava i gnojiva (temeljem savjeta od strane savjetodavaca), nabavka stajskog đubriva, održavanje voćnjaka (uništavanje korova, zaštita od bolesti, štetočina i sl.).

GIZ financira nabavku do 40% sadnica maline i kupine (sadnice golih žila) potrebnih za najmanje 0,2 ha površine voćnjaka po korisniku. Korisnik se obvezuje sam sufinancirati preostalih 60% sadnica, što je ponuđeno, korisnicima u vidu robne pozajmice pod uvjetom povrata na period od 3 godine, i to u novcu ili u plodovima. Vrijednost robne pozajmice biti će izračunata na temelju standardnih tržišnih cijena u BiH, isto kao i vrijednost povrata na temelju standardnih tržišnih cijena ubranih plodova.

Program razvoja malinarstva nastavljen i u 2015. godini.

2. Program razvoja stočarstva

Podrška općine za stočarsku proizvodnju u 2014 godini provedena je kroz:

- Sufinanciranje kamate do 8 %, za podizanje i razvoj malih stočarski farmi (4 prihvaćena zahtjeva u 2014.)
- Poticaj proizvodnji kravljeg mlijeka sa 0,15 KM po litri. (3 prihvaćena zahtjeva u 2014.)

Sufinanciranje veterinarskih usluga i sufinanciranje mliječnih kartona muznih krava koji su u sustavu poticaja i otkupa mlijeka jeste planirana ali nedovoljno odrađena poticajna mjera za stočarstvo u 2014. godini, uglavnom zbog problema u Veterinarskoj stanici.

3. Obuke za izradu EU projekata i GIZ razvojne aktivnosti

S ciljem bolje pripremljenosti za korištenje nadolazećih EU izvora financiranja, općina Prozor – Rama je nastavila sa edukacijom lokalnih konzultanata za pripremu projekata u ruralnom razvoju za konkuriranje za sredstva Europske Unije. Program edukacije provodi se uz pomoć REDAH-a u suradnji s GIZ-om. Iz općine Prozor-Rama na edukaciji su sudjelovale dvije osobe koje su osposobljene za pisanje i pripremu projekata za poduzeća sa područja naše općine i dobili odgovarajući certifikat.

Također, grupa izvrsnih konzultanata angažiranih od strane GIZ-a sudjelovali su na radionicama u općini Prozor-Rama gdje se razgovaralo o potrebama i mogućnostima osnivanja općinske razvojne agencije, prezentirani model razvojne agencije pred vijećem za konkurentnost Općine Prozor-Rama, praćene aktivnosti provedbe sajma radi davanja sugestija za poboljšanje i razne obuke zainteresiranih za rad u razvojnoj agenciji, održana radionica na temu „Tehnike i instrumenti lokalnog ekonomskog razvoja“, organizirano studijsko putovanje u Nurnberg na temu „Regionalni razvoj kroz međuopćinsku suradnju“ kao i druge radionice sa ciljem jačanja vlastitih znanja i vještina u oblastima međuopćinske suradnje, poboljšanja lanaca vrijednosti i sl.

4. Pomoć poljoprivrednim udrugama

Poznajući značaj udruživanja poljoprivrednih proizvođača u udruge kako bi lakše ostvarili svoj cilj u proizvodnji i plasmanu proizvoda. Općina je pružala svaku pomoć registriranim poljoprivrednim udrugama

kroz: finansijsku potporu, pomoć pri kandidiranju određenih aplikacijskih programa, stručnu pomoć i povezivanje sa višim institucijama vlasti. Kako bi udruge lakše odrađivale svoje poslove, zadaće i realizaciju programskih ciljeva osigurane su prostorije-ured koji sve poljoprivredne udruge mogu koristiti za svoje potrebe. Preko Ekološke udruge „Eko plod“ podržan je proces grupne certifikacije ekološke poljoprivredne proizvodnje te radilo se na povezivanju i podrški udruzi pri izradi aplikacijskog programa za razvoj jagodičastog voća za kandidiranje IFAD-u, koji će u 2015 godini podržati samo projekte kandidirane od strane udruge, zadruga i poduzeća koja se bave poslovima vezanim za poljoprivredu. Potpomognuto je sudjelovanje udruge na domaćem sajmu kao i drugim sajmovima na kojim su sudjelovali.

5. Potpora proizvodnji bijelog luka i uvođenje sorte „Ramski bijeli luk“

Program o utrošku sredstava sa kriterijima raspodjele novčane potpore proizvodnji bijelog luka i certifikaciji ekološke poljoprivredne proizvodnje donesen je 07.11.2013. godine temeljem Odluke načelnika općine Prozor – Rama o poticanju proizvodnje češnjaka – bijelog luka na području općine Prozor – Rama .

Raspisan je Javni poziv za podnošenje prijava za poticanje ove proizvodnje, na koji je tijekom proljeća 2014. godine pristiglo je 86 pojedinačnih prijava. Povjerenstvo Općinske Službe za razvoj, poduzetništvo, obrt i financije je izvršilo nadzor po zaprimljenim prijavama. Konstatirano je da uvjete za isplatu poticaja ispunjavaju 80 poljoprivrednih proizvođača koji su zasadili površinu od ukupno 145,9 duluma.

Poljoprivrednicima je isplaćeno po 150,00 KM po zasadenom i obrađenom dulumu, te je isplaćeno ukupno 21.885,00 KM. Sredstva za ove namjene prethodno su osigurana u općinskom proračunu kroz stavku razvoj poljoprivrede.

Općina Prozor-Rama preko Federalnog zavoda za poljoprivredu Sarajevo prije četiri godine pokrenula je inicijativu za utvrđivanje autohtonosti sorte bijelog luka koji se tradicionalno uzgaja na ramskom području. Nakon višegodišnjeg laboratorijskog ispitivanja na institutu u Beogradu potvrđena je autohtonost ove sorte. Dana 08.09.2014. godine podnesen je zahtjev Ministarstvu poljoprivrede i zaštite životne sredine, uprave za zaštitu bilja Republike Srbije te dana 7.10.2014. godine rješenjem odobreno uvođenje u proizvodnju sorte bijelog luka pod nazivom „RAMSKI BIJELI LUK“. Proces potvrđivanja ove sorte bijelog luka kod nadležnih tijela u BiH je u tijeku.

6. IFAD Projekt: Poboljšanje životnih uvjeta na selu

U općini Prozor – Rama tijekom 2014. godine provodio se Projekt poboljšanja životnih uvjeta na selu koji je rezultat kreditnog Sporazuma Bosni i Hercegovine i Međunarodnog fonda za poljoprivredni razvoj (IFAD). Sredstva projekta su namijenjena za financiranje slijedećih aktivnosti:

- a) potpora izgradnji i jačanju kapaciteta udruge poljoprivrednika i poljoprivrednih zadruga,
- b) potpora agrobiznisu (malim i srednjim poduzećima),
- c) izgradnja i obnova ruralne infrastrukture za povezivanje sa tržištem,
- d) pomoć kreditiranju farmera i malih i srednjih poduzeća (MSP) u ruralnim područjima.

U okviru ovog projekta općina Prozor – Rama je izvršila izgradnju i obnovu slijedeće putne infrastrukture:

Put Gmići (Stara magistrala) – IFAD sudjelovanje 125.853,38 KM,

Put Perići – IFAD sudjelovanje 134.619,02 KM,

Put Donja Vast – IFAD sudjelovanje 62.749,01 KM.

Krajem 2014. godine IFAD je izvijestio da neće nastaviti potporu infrastrukturnim radovima, te je za 2015. godinu kandidirano:

- Izgradnja zelene tržnice,
- Razvoj proizvodnje povrća u zaštićenim prostorima,
- Izgradnja hladnjača za poljoprivredne proizvode.

Svi projekti kandidirani su u vrijednosti od po 200.000,00 KM, od toga IFAD sudjelovanje po 140.000,00 KM. Tijekom 2015. godine biti će odlučeno o prihvatljivosti ovih kandidiranih projekata.

Potpora agrobiznisu vršena je kroz obuke za izradu projekata. Ovaj dio projekta nastavlja se i u 2015. godini.

IX. UPIS U REGISTAR POLJOPRIVREDNIH GOSPODARSTAVA I REGISTAR KLIJENATA

U Registar poljoprivrednih gospodarstava i Registar klijenata u godini 2014. upisano je 15 poljoprivrednih gospodarstava, ukupno na dan 31.12.2014 godine u RPG i RK upisana su 374 obiteljska gospodarstva.

Na podneseni pismeni zahtjev poljoprivrednih proizvođača u 2014. izdano je 49 potvrda iz RPG i RK. Potvrde su izdavane u različite svrhe: prijave na javne oglase, svrhu poticaja, dizanje kredita i registraciju teretnih vozila za vlastite potrebe u sklopu poljoprivredne proizvodnje.

U 2014. godini ukupno su 92 poljoprivredna gospodarstva vršili promjene u RPG i RK, svim poljoprivrednim proizvođačima je u uredu pružena pomoć prilikom popune obrazaca, te preko službene internet stranice općine i drugih sredstava informiranja redovno davana obavještenja o obvezama prijave promjena podataka u RPG i RK.

Osim Registra poljoprivrednih gospodarstava i klijenata, vodi se i registar izdanih odobrenja. Na području općine Prozor-Rama, po sa danom 31.12.2014. ima 51 poljoprivredna djelatnost.

X. EVIDENTIRANJE POLJOPRIVREDNOG ZEMLJIŠTA

Na temelju članka 128. stavak 2. Zakona o poljoprivrednom zemljištu ("Službene novine Federacije BiH", broj 52/09), Zakona o poljoprivrednom zemljištu HNŽ („Narodne novine HNŽ“ broj: 8/13) i Pravilnika o sadržaju i obliku obrazaca i načinu vođenja evidencije o poljoprivrednom zemljištu, ova služba vodila je evidenciju u obliku godišnjeg stanja prema dobivenim podacima iz katastra Općine i CZ, o obradivom i neobradivom poljoprivrednom zemljištu po katastarskim kulturama i klasama, o miniranim površinama te iste dostavljali nadležnom Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede HNŽ.

Program gospodarenja poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu države na području općine

Na temelju članka 123. stav 1. Zakona o poljoprivrednom zemljištu, članka 48. Zakona o poljoprivrednom zemljištu HNŽ sukladno Strategiji gospodarenja poljoprivrednim zemljištem na području Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“ broj 10/12), pristupilo se izradi Programa kojim se određuje raspolaganje poljoprivrednim zemljištem u državnom vlasništvu za područje Općine Prozor-Rama. Zemljišna politika sadržana je u skupu mjera kojima se utječe na racionalno raspolaganje poljoprivrednim zemljištem kao dobrom od interesa za Općinu Prozor-Rama a to je;

- dodjela prava korištenja poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu države, koja obuhvaća davanje u zakup i koncesiju poljoprivrednog zemljišta radi obavljanja poljoprivredne djelatnosti,
- unaprjeđenje gospodarenja poljoprivrednim zemljištem, koje obuhvaća radnje oko grupiranja zemljišta u veće i pravilnije čestice uz izgradnju saobraćajnica, hidrotehničkih hidromelioracijskih i agromelioracijskih zahvata oko uređenja tla,
- zaštita poljoprivrednog zemljišta od onečišćenja, obuhvaća registriranje, sprečavanje i saniranje oštećenja poljoprivrednih tla nastalih onečišćenjem, radi omogućavanja proizvodnje zdrave hrane i zaštite okoliša.

XI. EDUKACIJE NA TEMU POLJOPRIVREDE

Služba za razvoj, poduzetništvo, obrt i financije je tijekom 2014. godine organizirala edukaciju sa slijedećim ciljanim temama:

U suradnji sa UNDP-om , Projekt Lanci vrijednosti za zapošljavanje organizirano je više stručnih predavanja za proizvođače malina, sa sljedećim temama:

- 19.02.2014. godine održano je stručno predavanje za ključno osoblje u provedbi projekta tema GLOBAL G.A.P. STANDARD, PLAN RADA.
- 06.03.2014. – uzgoj i tehnologija proizvodnje maline sorte Polka
- 06.06. 2014. – rukovanje i održavanje plodova tijekom i nakon berbe.

U suradnji sa Uredom za koordinaciju projekata -PCU Projekt poboljšanja životnih uvjeta na selu RLDP, zajedno s Regionalnom razvojnom agencijom za Hercegovinu -REDAH, organizirano je stručno predavanje za voćare, 19.03.2014. godine na temu:

Agrotehničke mjere-proljetni radovi u voćnjaku šljive, jabuke i kruške,
Rezidba voćki, gnojidba, sanacija voćnjaka, sadnja.

U suradnji s REDAH-om i GIZ-om, organizirana je obuka za javne i privatne savjetodavce za provedbu projekta :

- dvodnevni trening - 05. i 06. svibnja 2014.god. u Fojnici i Sarajevu,
- jednodnevni trening - 08. srpnja 2014 god. u Goraždu,
- jednodnevni trening - 13. kolovoza 2014 god. u D. Vakufu i Bugojnu,
- jednodnevni trening - 26. rujana 2014 god. u Prozoru - Rami,
- jednodnevni trening - 14.listopada 2014 god. u Jablanici

U suradnji sa Američkom agencijom za međunarodni razvoj (USAID) i Švedskom međunarodnom razvojnom agencijom (SIDA) u sklopu projekta FARMA, organizirano je više stručnih predavanja i obuka za pčelare i voćare na slijedeće teme:

22.02.2014 - Zaštita pčela od primjene pesticida i povećanje prinosa meda i voća

06.03.2014. - Proljetni radovi na pčelinjaku, izolacija pupova određenih voćnih vrsta

05.06.2014. - Održano praktično predavanje na pčelinjaku, a za voćare evidencija oprašenih cvjetova na voćkama.

07.08.2014. - Drugo praktično predavanje za pčelare i voćare sa temom aktualni radovi na pčelinjaku, tretiranje protiv varoe i uzimljavanje društava.

Završno predavanje za pčelare i voćare organizirano je u HC Rama

U sklopu 9. Sajma poljoprivrede, prehrane i turizma „DANI ŠLJIVE“, dana 15. rujna 2014. godine održan je okrugli stol - stručno predavanje na temu „Stanje poljoprivrede u općini Prozor-Rama i pravci razvoja sa posebnim osvrtom na zaštitu šljive požegača i bijelog luka“.

XII. SAJAM “DANI ŠLJIVE”

Deveti Sajam poljoprivrede, prehrane i turizma pod nazivom “Dani šljive Prozor – Rama 2014.” održan je 15. i 16. rujna 2014. godine. Cilj je bio okupiti sve relevantne gospodarstvenike iz oblasti poljoprivrede, prehrane i turizma kako bi se pored promocije njihovi proizvodi stvorio ambijent za uspostavu bolje međusobne suradnje, otvaranje mogućnosti unapređenja proizvodnje i prezentiranje trenutačnih mogućnosti gospodarskih perspektiva uz nezaobilaznu suradnju sa znanstvenicima i znanstvenim institucijama. Na Sajmu je sudjelovalo stotinjak izlagača. Mnogi poljoprivredni proizvođači sa područja naše Općine su svoje proizvode predstavili preko udruga čiji su članovi Udruge pčelara „Maslačak“ Ekološke udruge poljoprivrednih i prehrambenih proizvođača „Eko Plod“ i u sklopu projekta „Razvoj malinarstva“.

U sklopu manifestacije je organizirana gastro ponuda Rame. Već je zabilježeno stručno predavanje – okrugli stol koji je u sklopu Sajma održano na temu „Stanje poljoprivrede u općini Prozor-Rama i pravci razvoja sa posebnim osvrtom na zaštitu šljive požegača i bijelog luka“. Predavači su bili eminentni stručnjaci – prof.dr. Vjeko Selak, prof. dr. Josip Čota.

Na Sajmu je vršeno ocjenjivanje kvalitete sira, rakija, likera, dodijeljene su plakete za kvalitetu, plakete za kvalitetu gastro ponude, plakete za kvalitetu predstavljanja turističke ponude Rame i plakete za paletu proizvoda, dodijeljene su zahvalnice za sudjelovanje, uspješnu suradnju i pomoć u realizaciji Sajma.

XIII. PLANI ZA 2015. GODINU

Dana 27.02.2015. općinski Načelnik donio je Program utroška sredstava za razvoj poljoprivrede – proračunski konto 615222, sa kriterijima raspodjele za 2015. godinu

Odobrena proračunska sredstva sa pozicije „Realizacija strategije razvoja poljoprivrede“ raspoređivat će se fizičkim i pravnim osobama, udrugama, (u daljem tekstu: korisnici) prema navedenim kriterijima, uz ispunjenje propisanih uvjeta u skladu sa odredbama Zakona:

Potpora animalnoj proizvodnji: 55.000,00 KM

Vrsta utroška/Model potpore	Iznos sredstava KM	Osnova za plaćanje, pojedinačna visina sredstava	Korisnici sredstava, način plaćanja
Potpora razvitku	8.000,00	U visini kamate na namjenski kredit za razvoj	Poljoprivrednici i

stočarstva – subvencija kamata na kredite za razvoj stočarstva		stočarstva, najviše do visine kamate od 8%, osnovice do 20.000 KM za poljoprivrednike a 30.000,00 za poljoprivredne zadruge i udruge	Poljoprivredne zadruge i udruge, po zapisniku Povjerenstva
Program razvitka stočarstva – Potpora proizvodnji mlijeka	35.000,00	Proizvedena količina mlijeka za koju je ostvareno pravo na federalni poticaj, u visini od 0,20 KM po litri mlijeka, po obračunima	Poljoprivrednici i Poljoprivredne zadruge – proizvođači mlijeka, po prihvaćenom federalnom obračunu
Subvencija veterinarskih usluga: - Analize krvi mliječnih krava	10.000,00	Mliječna krava i steona junica za koju je urađena godišnja analiza krvi, u visini od 40,00 KM po mliječnoj kravi ili steonoj junici	Poljoprivrednici i Poljoprivredne zadruge – vlasnici mliječnih krava i steonih junica, po izvješću, izravno ili preko ugovorne veterinarske stanice.
Subvencija veterinarskih usluga: - Osjemenjivanje rasplodnih krmača	2.000,00	Rasplodna krmača u sistemu uzgoja svinja u visini od 40,00 KM po rasplodnoj krmači	Uzgajivači svinja, izravno ili preko ugovorne veterinarske stanice, po zapisniku Povjerenstva

Potpora biljnoj proizvodnji: 19.000,00 KM

Vrsta utroška/Model potpore	Iznos sredstava KM	Osnova za plaćanje, pojedinačna visina sredstava	Korisnici sredstava, način plaćanja
Proizvodnja bijelog luka- češnjaka	7.000,00	Zasadi bijelog luka najmanje veličine 0,5 duluma, u visini od 150,00 KM po dulumu zasađenog bijelog luka	Proizvođači bijelog luka – češnjaka, izravno po zapisniku Povjerenstva
Projekt razvoja bobičastog voća - IFAD	12.000,00	Ugovorena veličina zasada po Javnom pozivu u sklopu IFAD programa, u vrijednosti analize zemljišta i sustava za navodnjavanje za najviše 2 duluma po korisniku	Proizvođači bobičastog voća, po Javnom pozivu u sklopu IFAD programa, po zapisniku Povjerenstva

Sajam „Dani šljive“ : 25.000,00 KM

Vrsta utroška	Iznos KM	Opis utroška, Korisnici sredstava
10. Sajam poljoprivrede, prehrane i turizma „DANI ŠLJIVE 2015“	25.000,00	- organizacija Sajma - prateći Sajamski programi (gastro ponuda, edukacije, i td) - marketing, zahvalnice, nagrade

Edukacija poljoprivrednih proizvođača, posjeta drugim sajmovima i proizvođačima: 3.000,00 KM

Vrsta utroška	Iznos KM	Korisnici sredstava
Organiziranje edukacija, radionica, predavanja, seminara, treninga na terenu	2.000,00	-Troškovi organizatora (osvježenja, potrošni materijal, vožnja...) -Troškovi predavača-konsultanata
Posjeta drugim sajmovima i studijska putovanja.	1.000,00	- poljoprivredni proizvođači - djelatnici općine po poslovima poljoprivrede

Pomoć udrugama, pojedinačnim i projektima udruženim poljoprivrednicima: 78.000,00 KM

Vrsta utroška	Iznos KM	Korisnici sredstava
Potpora Projektu certifikacije	45.000,00	Udruge po zahtjevu i prijavljenim projektima

poljoprivredne proizvodnje		(Ugovor)
Sudjelovanje u realizaciji IFAD programa	1.000,00	Udruge organizatori za svoje troškove Projekta IFAD (Ugovor)
Fond stočarstva	22.000,00	Udruge suorganizatori Fonda (Ugovor)
Potpora posebnim Projektima udruženih poljoprivrednika	5.000,00	Poljoprivrednici okupljeni oko zajedničkog projekta vezanog za opstanak i razvoj na posebnim područjima
Potpora posebnim Projektima pojedinačnih poljoprivrednika	5.000,00	Poljoprivrednici sa vlastitim projektom vezan za opstanak i razvoj obitelji

Za potrebe odabira korisnika objavljujati će se javni pozivi i zapisnici posebnih povjerenstava.

U slučaju da se utvrđena kvota za pojedine stavke zbog objektivnih okolnosti u cijelosti ili djelomično ne iskoristi, Služba će svojom odlukom omogućiti da se neutrošena sredstva usmjere na druge stavke. Utvrđuje se rezerva za nepredviđene potrebe u visini od 5.000 KM.

XIV. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Poljoprivreda je posljednjih godina samo deklarativno poticana na razini FBiH i nije značajno došlo do reformskih pomaka. Financijske potpore sa te razine su ustaljene, uglavnom nedovoljne. Na razini Županije usvojen je Zakon o poticajima u poljoprivredi ali nije bilo poticanja poljoprivredne proizvodnje.

Na općinskoj razini imamo Strategiju razvoja općine Prozor – Rama za period 2011.-2020. Značajno mjesto poljoprivrednom sektoru dano je okviru Programa 2. - Program ruralnog razvoja i razvoja poljoprivredne proizvodnje, sve u sklopu Sektorskog plana ekonomskog razvoja. Godišnje se usvaja Program utroška proračunskih sredstava namijenjenih poljoprivredi.

Izravna općinska proračunska sredstva namijenjena poljoprivredi mogu i trebaju biti još veća, ali uz uvjet postojanja kvalitetnih projekata. Potrebno je praviti pritisak da se u poticanje poljoprivrede napokon uključi i Hercegovačko – neretvanska županija, jer raspolaže sredstvima koja mogu i trebaju završavati i kao potpora poljoprivredi. Zajednička Inicijativa koju su kreirali Vijeća za konkurentnosti općina Prozor – Rama, Jablanica i Konjic ide upravo u tom pravcu. Puno toga u poljoprivredi ovisiti će i o odnosu Federacije, odnosno Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, jer ovo Ministarstvo raspolaže sa velikom fondom sredstava namijenjenih poljoprivredi.

Kao potporu poljoprivrednoj proizvodnji u narednom periodu treba iznaći način za ubrzaniji razvoj prerađivačke djelatnosti zasnovane na poljoprivrednim proizvodima. Potrebno je nastaviti sa potporama koje će rezultirati udruživanjima poljoprivrednika i prerađivača, kako bi svi zajedno jačali svoje kapacitete. Edukacije poljoprivrednika u pravcu primjene suvremenih znanja i dostignuća, a posebno edukacija osoba koje mogu kreirati projekte za kandidaturu europskim fondovima, također treba ostati na visokoj razini. Također je značajno nastaviti sa dobrom suradnjom sa međunarodnim organizacijama i fondovima kako bi se iz tih izvora koristila raspoloživa sredstva i u svijetu dostignuta znanja iz oblasti poljoprivredne proizvodnje. Jačanje privatne inicijative u ovim oblastima, uz potporu Općine, može značajno poboljšati korištenje svih raspoloživih resursa, te rezultirati efektima povećane vrijednosti proizvodnje na području općine Prozor – Rama, kao i povećanom zapošljavanju.

Rukovoditelj Službe

Josip Juričić, dipl. oec.